

Studieförbundens dynamiska förmåga att snabbt ställa om och tackla olika utmaningar

Studieförbunden och folkbildningen är en samhällsresurs som snabbt kan mobilisera kring akuta frågor och behov. Under 2015, när många människor på flykt kom till Sverige, hände någonting med det svenska samhället. Människor från norr till söder ville hjälpa till – och skapa ett varmt välkomnande. Och det var i studieförbunden dessa krafter organiserades. Genom studieförbunden kunde de nya svenskarna nämligen få kontakt med olika organisationer inom civilsamhället och på kort tid anordnades allt från besök på asylboenden till språkcaféer och introduktionskurser.¹ Studieförbunden fick senare särskilda medel för verksamheten med asylsökande, men insatserna började innan det – och de började med en vilja från civilsamhället: att göra någonting för sina medmänniskor. Det var alltså deltagarna i studieförbundens reguljära verksamhet – bokcirkelarna, rockbanden och teatergrupperna (med flera) – som ställde upp när nya människor behövde hjälp. Idag har över 150 000 personer deltagit i studieförbundens verksamhet med asylsökande och sju av tio cirkeldeltagare överlag säger att de lärt känna nya människor som är födda i ett annat land än de själva.²

Olika sorters vuxenutbildning

Slutet av 90-talet och början av 00-talet var en händelserik tid för svensk vuxenutbildning tack vare det rikstäckande ”Kunskapslyftet” – en storsatsning som skulle utjämna bildningsklyftor och mobilisera människor för nya uppgifter i arbetslivet. Initiativet innehöll en mängd olika utbildningstyper och studieförbunden var delaktiga med bland annat introduktions- och orienteringskurser. Studieförbunden hade dock svårt att hävda sig i de kommunala upphandlingarna, där andra aktörer ofta blev tilldelades de längre utbildningarna. Senare utvärderingar av Kunskapslyftet visar emellertid att det innehåll som skapades av studieförbunden var det mest deltagarfokuserade och demokratiska i hela satsningen.³ Idén att studieförbunden kan genomföra andra typer av vuxenutbildning utanför den reguljära folkbildningen – på uppdrag och med externa krav och kriterier – cementerades dock och idag bedriver studieförbunden allt från Komvuxkurser och sfi till uppdragsutbildningar och studiemotiverande insatser för Arbetsförmedlingen. Idén är att göra utbildningarna med de mål och kravbilder som finns – men samtidigt införa mer deltagarfokus, flexibilitet och folkbildningspedagogik.⁴ Studieförbunden är en pålitlig partner med resurser att genomföra och kanske även förbättra olika utbildningsinsatser, vilket visar sig inte minst i de många lokala utbildningsuppdrag studieförbunden har utöver sin vanliga verksamhet.

Uppsökande verksamhet

2018 inledde studieförbunden uppsökande insatser för utrikes födda kvinnor, finansierat genom ett riktat statsbidrag. Eftersom studieförbunden finns i alla Sveriges kommuner och har goda kontakter och nätverk i det övriga

¹ Rutgersson. Det börjar med en cirkel – studieförbunden bär demokratin. Studieförbunden, 2019.

² Rutgersson. Det börjar med en cirkel – studieförbunden bär demokratin. Studieförbunden, 2019.

³ Rutgersson. Kunskapslyftet – Nästa stora frihetsreform. ABF, 2016.

⁴ Rutgersson. Kunskapslyftet – Nästa stora frihetsreform. ABF, 2016.

civilsamhället, är de speciellt lämpade för den här typen av insatser. Studieförbunden har dessutom ett gott anseende bland allmänheten. Fyra av tio svenskar anser att studieförbunden är bland de aktörer som bäst stöttar de som står längst bort från arbetsmarknaden.⁵

Validering

Inom EU finns ”the European Qualifications Framework” (EQF), ett ramverk som skattar kunskap och färdigheter oberoende av hur de införskaffats. 38 EU-länder har åtagit sig att implementera systemet, däribland Sverige. Men vägen till ett fungerade nationellt ramverk som ska fungera mot EQF har tagit tid. Först i januari 2020 lämnade Valideringsdelegationen, som arbetat med frågan på uppdrag av regeringen, sitt slutbetänkande – och detta efter ett arbete som pågått i flera år.⁶ Under tiden har studieförbunden och folkbildningen själva bidragit med olika projekt och initiativ för validering. De tio studieförbunden har bland annat arbetat med en gemensam valideringsmodell som fokuserar på så kallade ”generella kompetenser”, vilket är kunskap som kan införskaffas bland annat i civilsamhället och genom ideellt engagemang. Inom folkbildningen finns pedagoger och ledare som är vana vid att träffa människor och hitta deras specifika kunskaper och färdigheter.⁷

Det svenska kvalificeringssystemet som är kompatibelt med EQF heter ”the Swedish National Qualifications Framework” (SeQF) och samordnas av Myndigheten för yrkeshögskolan. Tanken är att systemet ska underlätta för omställningar på arbetsmarknaden och möjliggöra för människor som har kunskap från exempelvis arbete eller föreningsliv att söka vidare till formell utbildning.⁸

När och om SeQF börjar implementeras i större skala är studieförbunden, på grund av sin tidigare erfarenhet av valideringsarbete, särskilt lämpliga att utföra sådant arbete i hela landet.

Lokal mobilisering

Exemplen ovan illustrerar hur studieförbunden snabbt och smidigt har förmågan att mobilisera kring avgörande ämnen och skeenden. Tittar vi längre bak i historien finns givetvis ännu fler sådana exempel, som studiecirkel inför EU-valet eller föreläsningar om att leva klimatsmart, för att bara nämna något från all verksamhet som organiserats som svar på olika samhällsförändringar. Oavsett om det är ämnen som hela samhället diskuterar eller om det är nationella/regionala/lokala projekt så är studieförbunden där, redo att göra sin del för samhällsutvecklingen. Men bortom detta finns en annan typ av flexibilitet och dynamik, som sällan diskuteras. I glesbygd spelar studieförbunden och civilsamhället en ny roll, som bärare av samhällsviktiga funktioner och etablissemang när andra aktörer lägger ner eller flyttar. Det är i alla fall teorin – och ämnet för en ny forskningsstudie på Ersta Sköndal Bräcke högskola. Pelle Åberg är lektor och docent på skolan nya centrum för civilsamhällesforskning. Han säger att det finns flera exempel på lokala organisationer och initiativ från civilsamhället, som ersätter eller fyller på för att hålla igång allt från badhus till medborgarkontor.⁹ Med andra ord finns studieförbunden och andra aktörer i

⁵ Ringborg, Beckman. Första länken – ett halvår med uppsökande insatser för utrikes födda kvinnor. Studieförbundet, 2018.

⁶ Folkbildningens plats i framtidens gemensamma valideringssystem. Folkbildningsrådet, 2020.

⁷ Hellman. Ungefär lika med – validering inom studieförbunden. Studieförbundet, 2017

⁸ Folkbildningens plats i framtidens gemensamma valideringssystem. Folkbildningsrådet, 2020.

⁹ Nytt forskningscenter för civilsamhällesforskning. Folkbildningsrådet, 2020.

civilsamhället som ständiga resurser och knutpunkter i den lokala utvecklingen, redo att adressera de behov som kan tänkas uppstå.

Studieförbundet Vuxenskolan vill särskilt lyfta

- Vi kan använda tidigare lärdomar och arbetssätt, nätverk och lokalt engagemang till att lösa, för oss och samhället, nya kriser och utmaningar.
- För det krävs stöd och fortsatt förståelse för det sätt vi är organiserade på med lokal verksamhet och genom det fria och frivilliga i så väl verksamhet som organisation. Ett brett grundanaslag och den självförvaltningsmodell som folkbildningen har är förutsättningar för det.
- Vi kan mycket – men grunden i det vi gör är alltid hämtat ur folkbildningens form och pedagogik. Detta gör att deltagarnas delaktighet i sitt lärande och cirkelledarens pedagogik och intresse alltid står i centrum.
- Genom att vi finns som ett lokalt nav i föreningsliv och samhälle – och med 20 000 cirkelledare och 210 000 deltagare – kan vi med snabbhet ställa om och ställa upp.

